

JÄRJESTÖKYSELY 2023

Perusraportti

Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen
tutkimusohjelma (MIPA 2.0)

A-klinikkasäätiö

PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSJÄRJESTÖJEN TUTKIMUSOHJELMA (MIPA 2.0)
Järjestökysely 2023
Perusraportti

Ajankohtaistietoa päihde- ja mielenterveysyhdistyksistä

Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen tutkimusohjelmassa (MIPA 2.0) tehdään säännöllisesti kyselyjä, joissa tarkastellaan näiden alojen yhdistysten toimintaa ja toimintaympäristöä, näissä tapahtuvia muutoksia sekä vaihtuvia eritysteemoja. Uusin järjestökysely tehtiin syyskuussa 2023. Kyselyssä kartoitettiin yhdistysten toimijamäärien kehitystä, toimintamuotoja, rahoitusta, kehittämistarpeita ja tulevaisuuden näkymiä. Eritysteemoja olivat yhdistysten näkemykset hyvinvointialueuudistuksesta, nuorten tavoittamisesta yhdistysten toimintaan sekä yhdistysten roolista osatyökykyisten työllistämisessä.

Kysely lähetettiin MIPA 2.0 -hankejärjestöille ja niiden paikallisyhdistyksille, Mielenterveyspooliin ja Ehkäisevän päihdetyön verkostoon kuuluville yhdistyksille sekä vuonna 2022 STEA-avustuksia hakeneille mielenterveys-, päihde- ja riippuvuusalojen sekä rikosseuraamusalojen yhdistyksille. Linkki sähköiseen kyselyyn lähetettiin sähköpostitse yhdistysten toiminnanjohtajalle, hallituksen puheenjohtajalle tai muulle yhteyshenkilölle. Kyselyyn saatiin vastaus 145 yhdistyksestä.

Raportissa esittelemme näiden yhdistysten vastaukset. Vastaajat painottuivat yhdistyskentän kooltaan ja resursseiltaan suurempiin toimijoihin. Tulosten yleistämisessä koko yhdistyskenttään tulee olla varovainen.

Helsingissä 23.10.2023

Sari Jurvansuu, Janne Takala & Jouni Tourunen

A-klinikkasäätiö/Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen tutkimusohjelma (MIPA 2.0)

Lisätietoja MIPA 2.0 -hankkeesta [täältä](#).

Sisällysluettelo

1. TAUSTATIEDOT	4
1.1. Yhdistysten toimiala ja -alue.....	4
1.2. Palkatut työntekijät ja henkilöjäsenet	4
1.3. Toimijamäärien kehitys.....	4
1.4. Yhdistysten toimintamuodot kasvokkain ja verkossa	5
1.5. Yhdistykset ostopalvelujen tuottajina	6
2. YHDISTYSTEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ.....	7
2.1. Yhdistysten taloudellinen tilanne.....	7
2.2. Yhdistysten rahoituslähteet ja niiden kehitys	7
2.3. Hyvinvointialueuudistus ja yhdistystoiminta	8
2.4. Riippuvuusilmiöt yhdistysten toiminnassa.....	10
3. NUORET JA YHDISTYSTOIMINTA.....	11
3.1. Nuorten tavoittaminen yhdistysten toimintaan	11
3.2. Nuorille suunnattua toimintaa yhdistyksissä	12
3.3. Nuorten tavoittamisen haasteita ja hyviä käytäntöjä	12
4. OSATYÖKYKYISTEN TYÖLLISTÄMINEN	13
4.1. Tukityöllistämisen mahdollisuudet ja haasteet.....	13
4.2. Tukityöllistetyt yhdistyksen toiminnassa	14
5. KEHITTÄMISTARPEET JA TULEVAISUUS	16
5.1. Näkymiä yhdistysten tulevaisuuteen	16
5.2. Yhdistyksissä koetut kehittämistarpeet.....	16

1. TAUSTATIEDOT

1.1. Yhdistysten toimiala ja -alue

Vastaajia pyydettiin aluksi valitsemaan yhdistyksensä pääasiallinen toimiala seuraavista: päihdetyö, mielenterveystyö tai rikosseuraamustyö. Vastaaja pystyi valitsemaan näistä kaikki sopivat vaihtoehdot. Kaksi kolmesta vastaajasta (68 %, n=99) ilmoitti yhdistyksensä pääasialliseksi toimialaksi mielenterveystyön ja vajaa puolet päihdetyön (46 %, n=66). Rikosseuraamustyötä tehtiin noin joka kymmenennessä (11 %, n=16) yhdistyksessä. Joka viides yhdistys toimi useammalla kuin yhdellä tarkastelluista toimialoista.

Aineisto koostui pääosin kunnan tai kaupungin alueella toimivista yhdistyksistä (44 %, n=63) sekä alueellisista tai seudullisista toimijoista (42 %, n=60). Valtakunnallisella tasolla toimi yhdeksän prosenttia (n=12) aineiston yhdistyksistä. Kymmenisen yhdistystä keskitti toimintansa naapurustoonsa, lähiyhteisöönsä, kyläänsä tai kaupunginosaansa.

1.2. Palkatut työntekijät ja henkilöjäsenet

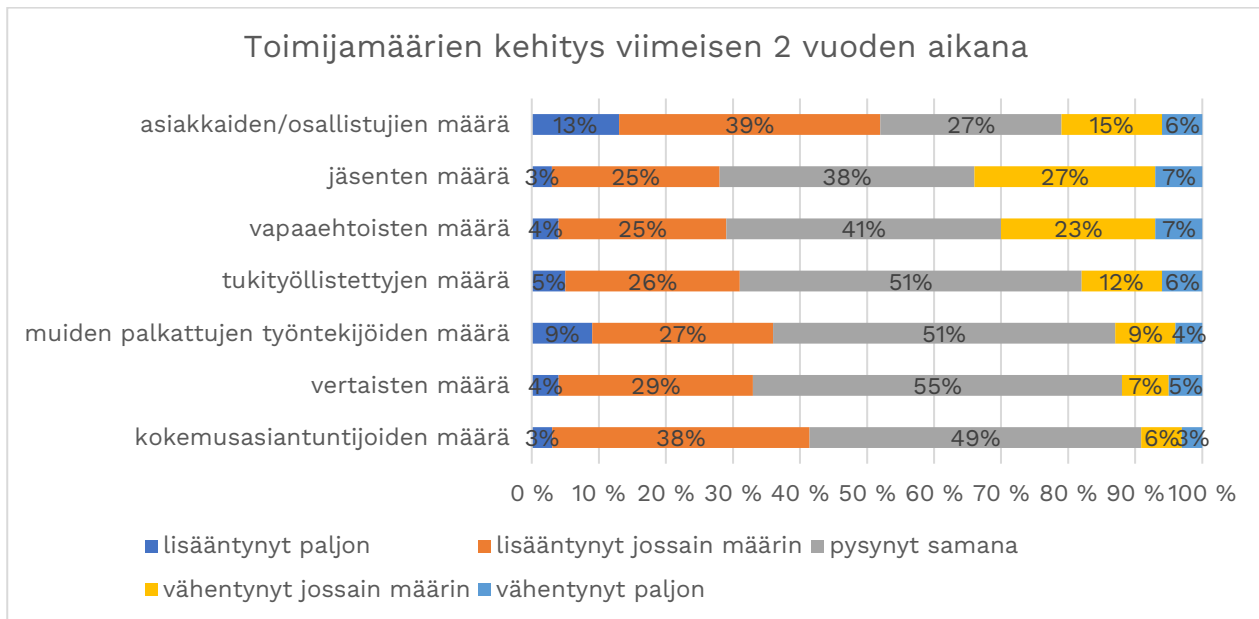
Vastaajista 64 prosenttia (n=93) ilmoitti yhdistyksessään olevan palkattuja työntekijöitä (pois lukien tukityöllistetyt työntekijät). Palkattujen työntekijöiden määrän keskiarvo työntekijöitä palkanneissa yhdistyksissä (vastauksia 90 yhdistyksestä) oli 13 ja mediaani neljä. Vähimmillään työntekijöitä oli 1 (14 yhdistyksessä), enimmillään 260.

Kolmanneksessa yhdistyksistä työntekijöitä oli vain yksi tai kaksi, toisessa kolmanneksessa kolmen ja viiden välillä. Joka viidennessä yhdistyksessä työntekijämäärä oli kymmenen tai enemmän.

Valtaosassa (87 %, n=126) yhdistyksistä oli henkilöjäseniä. Jäsenmäärän keskiarvo (vastauksia 89 yhdistyksestä) oli 116 (min 4, max 2100) ja mediaani 60. Kolmanneksessa yhdistyksistä jäsenmäärä oli korkeintaan 30 ja vajaassa kolmanneksessa 100 tai enemmän.

1.3. Toimijamäärien kehitys

Yli puolet vastaajista ilmoitti yhdistyksensä osallistuja- tai asiakasmäärien lisääntyneen viimeisen kahden vuoden aikana (kuvio 1). Viidenneksessä yhdistyksistä osallistujamäärät olivat vähentyneet. Työntekijöiden, vertaisten ja kokemusasiantuntijoiden määrät olivat pysyneet viime vuosina ennallaan noin puolessa yhdistyksistä, ja niissä tapahtuneet muutokset olivat olleet useammin myönteisiä kuin kielteisiä. Jäsenten ja vapaaehtoistoimijoiden määrä oli puolestaan vähentynyt yhtä usein kuin kasvanut.

Kuvio 1. Toimijamäärien kehitys yhdistyksissä (n=144) viimeisen kahden vuoden aikana.

1.4. Yhdistysten toimintamuodot kasvokkain ja verkossa

Yhdistysten yleisimpiä toimintamuotoja alla esitetystä listasta (taulukko 1) olivat vertaistukiryhmät ja muu ryhmätoiminta, palveluohjaus sekä päiväkeskus- ja kohtaamispaikkatoiminta, joita oli suurimmassa osassa aineiston yhdistyksistä. Verkkopohjaisesti tarjottiin useimmin koulutuksia, palveluohjausta, vertaistuki- ja muuta ryhmätoimintaa sekä ammatillista keskustelutukea. Verkkopohjaiset toiminnot olivat melko vähäisiä verrattuna kasvokkaiseen toimintaan. Lähes joka toinen yhdistys tarjosi digitukea sitä tarvitseville.

Taulukko 1. Yhdistysten (n=145) kasvokkaiset ja verkkopohjaiset toimintamuodot.

toimintamuoto	kasvokkain	verkossa
palveluohjaus	71 % (n=102)	23 % (n=33)
terveys- ja/tai sosiaalineuvonta	56 % (n=80)	14 % (n=20)
talous-/velkaneuvonta	27 % (n=39)	3 % (n=4)
päiväkeskus-/kohtaamispaikkatoiminta	70 % (n=101)	13 % (n=18)
ystävä-/tukihenkilötoiminta	45 % (n=65)	9 % (n=12)
ammatillinen keskustelutuki	55 % (n=79)	19 % (n=27)
vertaistukiryhmät	73 % (n=105)	21 % (n=30)
muu ryhmätoiminta	79 % (n=114)	20 % (n=29)
jalkautuva/etsivä työ	24 % (n=35)	1 % (n=1)
ruoka-apu	33 % (n=47)	1 % (n=1)
koulutusten järjestäminen	54 % (n=78)	25 % (n=35)
digituki asiakkaille	44 % (n=64)	11 % (n=15)

Päihde- ja mielenterveysyhdistysten toimintamuodot erosivat joiltain osin toisistaan. Kasvokkainen palveluohjaus oli yleisempää päihdeyhdistyksissä, mutta mielenterveysyhdistykset tarjosivat sitä verkossa useammin kuin päihdeyhdistykset. Samoin oli terveys- ja sosiaali- sekä talousneuvonnan kohdalla. Myös verkkoalustoilla toimivat vertaistukiryhmät olivat yleisempiä mielenterveysyhdistyksissä verrattuna päihdeyhdistyksiin (29 % vs. 9 %). Jalkautuva/etsivä työ ja ruoka-apu painottuivat puolestaan aineiston päihdeyhdistyksissä. Jalkautuvaa työtä tehtiin 41 prosentissa päihdeyhdistyksistä ja 13 prosentissa mielenterveysyhdistyksistä. Ruoka-apua tarjosi joka toinen päihdeyhdistyksistä ja 18 prosenttia mielenterveysyhdistyksistä

Muiksi keskeisiksi toimintamuodoiksi mainittiin muun muassa ennalta ehkäisevä työ, vapaaehtoistoiminta, retket, omais- ja läheistyö, työllistämistoiminta, virkistystoiminta, liikunta, toiminnalliset ryhmät, Green Care -toiminta, edunvalvonta, asumisen tuki, ammattilaisten koulutus, pelituotanto, kulttuuritapahtumat, työ- ja opintovalmennus sekä verkostoyhteistyö.

1.5. Yhdistykset ostopalvelujen tuottajina

Yli neljännes (29 %, n=39) vastaajista ilmoitti yhdistyksensä tuottavan ostopalveluja. Päihdeyhdistykset tuottivat ostopalveluja useammin kuin mielenterveysyhdistykset (44 % vs. 16 %).

Neljännes yhdistyksistä (25 %, n=34) tuotti ostopalveluja hyvinvointialueelle. Tuotettuja palveluja olivat muun muassa kuntouttava ryhmätoiminta, apuvälinehuolto- ja kuljetuspalvelut, kuntoutujien asumis- ja tukiasumispalvelut, kuntouttava työtoiminta, päiväkeskustoiminta, avopäihdekuntoutus, koulutuspalvelut, työvalmennus, akuuttikriisityö, ryhmäinterventiot kouluihin, eläinavusteinen toiminta ja tukihenkilöpalvelu.

Kymmenen prosenttia yhdistyksistä (n=13) tuotti ostopalveluja kunnalle. Tuotettuja palveluja olivat muun muassa asumis- ja tukiasumispalvelut, etsivä nuorisotyö, koulutuspalvelut, kuntouttava työtoiminta, päivätoiminta, ruoka-apu ja ryhmäinterventiot.

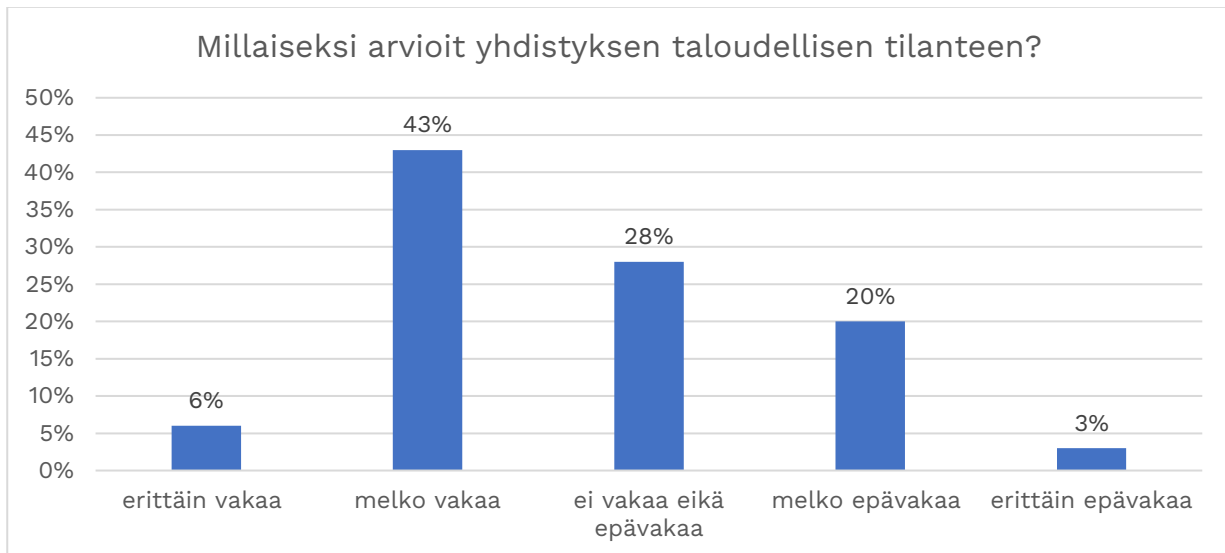
9 prosenttia yhdistyksistä (n=12) tuotti ostopalveluja muille tahoille, kuten Kelalle, oppilaitoksille, Rikosseuraamuslaitokselle, vankilalle ja henkilöasiakkaille ammatillista kuntoutusta ja valmennusta, yhdyskuntapalvelua ja työtoimintaa.

2. YHDISTYSTEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

2.1. Yhdistysten taloudellinen tilanne

Yhdistysten talousarvion menojen loppusumman keskiarvo v. 2022 oli noin 478 000 € (vastauksia 109 yhdistyksestä) ja mediaani noin 74 000. Se vaihteli välillä 0–1 200 000 €. Noin kolmanneksessa yhdistyksistä talousarvion loppusumma oli alle 10 000 € ja kolmanneksessa yli 180 000 €.

Vastaajista noin puolet arvioi yhdistyksensä taloudellisen tilanteen vakaaksi tai melko vakaaksi (kuvio 2). Vajaa neljännes näki taloustilanteen melko tai erittäin epävakaa.

Kuvio 2. Vastaajien arviot yhdistystensä taloudellisesta tilanteesta (n=143), %.

2.2. Yhdistysten rahoituslähteet ja niiden kehitys

Taulukossa 2 on esitetty rahoitukset, joita yhdistykset saivat vuonna 2022 sekä rahoitusten muutokset viimeisen kolmen vuoden aikana niissä yhdistyksissä, jotka saivat ko. rahoituksia.

Yleisimmin yhdistysten rahoituspohja koostui jäsenmaksutuloista, omasta varainhankinnasta, kunta-avustuksista ja STEA-avustuksista. Lisäksi 41 prosenttia (n=59) vastaajista ilmoitti yhdistyksensä saavan kyselyn aikaan rahoitusta hyvinvointialueelta. STEA-rahoitukset olivat mielenterveysyhdistyksissä yleisempiä ja osoittivat useammin kasvutrendiä kuin päihdealalla.

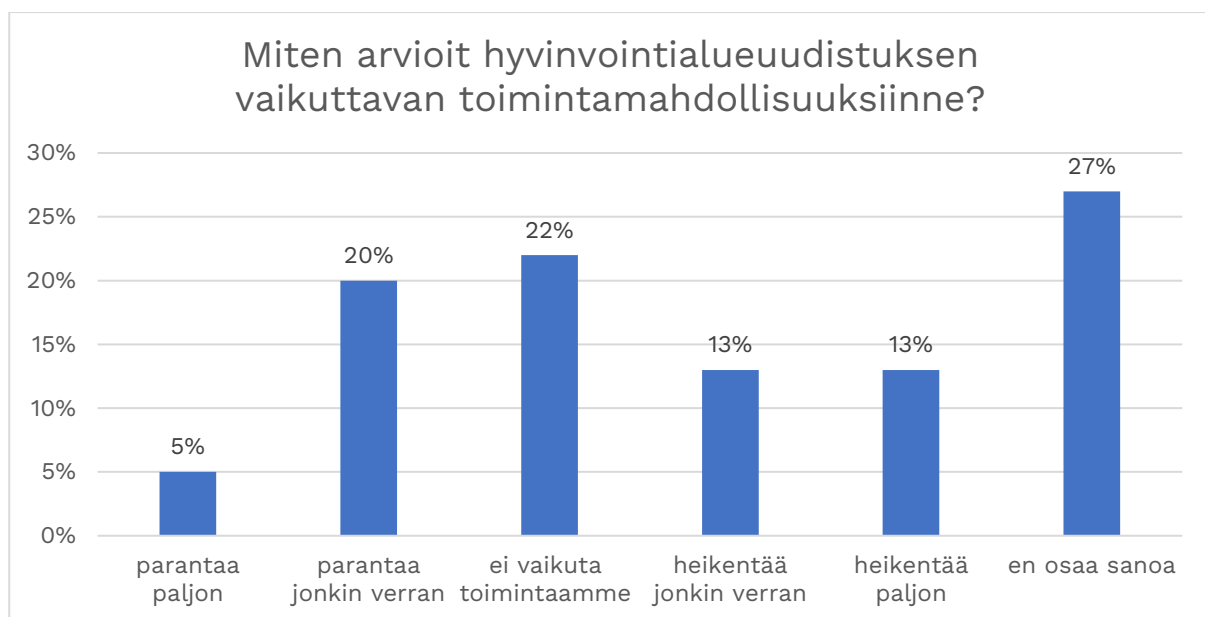
Muiksi rahoituslähteiksi vastaajat mainitsivat muun muassa erilaiset säätiöt ja rahastot, ministeriöiden rahoitukset, hanketyön, valtionavustukset ja seurakunnat.

Taulukko 2. Yhdistysten saamat rahoitukset ja niiden kehitys viimeisen kolmen vuoden aikana.

Saa ko. rahoitusta		kasvanut	pysynyt ennallaan	vähentynyt
69 % (n=109)	kuntien/kaupunkien avustukset	17 % (n=17)	54 % (n=54)	29 % (n=28)
65 % (n=91)	STEA-avustukset	38 % (n=35)	48 % (n=44)	14 % (n=12)
83 % (n=119)	jäsenmaksut	10 % (n=12)	57 % (n=68)	33 % (n=39)
34 % (n=49)	kattojärjestöltä saatu järjestöavustus	8 % (n=4)	60 % (n=30)	32 % (n=15)
34 % (n=49)	asiakas- ja palvelumaksut	10 % (n=5)	59 % (n=29)	31 % (n=15)
18 % (n=27)	vuokratulot	15 % (n=4)	74 % (n=20)	11 % (n=3)
26 % (n=37)	työllisyysmäärärahat	19 % (n=7)	59 % (n=22)	22 % (n=8)
69 % (n=96)	oma varainhankinta	16 % (n=15)	47 % (n=45)	37 % (n=36)

2.3. Hyvinvointialueuudistus ja yhdistystoiminta

Vastaajien arviot hyvinvointialueuudistuksen vaikutuksista yhdistyksen toimintamahdollisuuksiin vaihtelivat (kuvio 3). Neljännes vastaajista arvioi sen parantavan toimintamahdollisuuksia, neljännes heikentävän ja vajaa neljännes katsoi, ettei uudistus vaikuta toimintamahdollisuuksiin. Reilu neljännes ei osannut arvioida uudistuksen vaikutuksia.

Kuvio 3. Vastaajien (n=144) arviot hyvinvointialueuudistuksen vaikutuksista yhdistyksen toimintaan, %.

Vastaajia pyydettiin kuvaamaan omin sanoin, millaisia hyvinvointialueuudistuksen vaikutukset toimintaan ovat. Osassa yhdistyksistä oli jo myönteisiä kokemuksia alkaneesta yhteistyöstä. Useissa yhdistyksissä oli pitkät perinteet ja kokemus yhteistyöstä julkisen sektorin kanssa, ja sen katsottiin jatkuvan myös uusissa rakenteissa. Toimivia käytäntöjä oli esimerkiksi yhteiskehittämisessä ja työparityöskentelyssä. Yhteistyön ammattilaisten kanssa nähtiin vahvistuneen. Järjestöjen osaamista koettiin hyödynnettävän entistä paremmin palvelujen tuottamisessa ja kehittämisessä. Jotkut vastaajat kokivat yhteyksien muihin saman alan toimijoihin tiivistyneen. Asiakasohjauksen arvioitiin joissain vastauksissa paranevan ja erityisryhmien kuten läheisten huomioon otamisen vahvistuvan ja yhdenvertaistuvan.

”Palvelujen kehittäminen on pisimmällä ja siitä voi jo sanoa, että siihen osallistuminen on parantunut.”

Osa vastaajista kertoi uudistuksen mahdollistavan toiminnan hahmottamisen ja suunnittelun laajemmin kuin kuntatasolla. Järjestöjen roolin nähtiin vahvistuvan ja näkyvyyden esimerkiksi verkostoyhteistyön kautta paranevan. Järjestöpalvelujen asiakasmäärien ennakoitiin lisääntyvän sekä tarpeen etenkin järjestöjen asiantuntemukselle ja matalan kynnyksen palveluille kasvavan. Laajempien kilpailutusten sekä palvelumyynti- ja kumppanuussopimusten katsottiin luovan uudenlaisia mahdollisuuksia osallistua palvelujen tuottamiseen.

”Hyvinvointialueuudistus voi haastaa meitä kehittymään ja kehittämään toimintaa alueellisemmaksi, toimimme tällä hetkellä vain yhdellä paikkakunnalla.”

Mahdollisuus hakea hyvinvointialueilta järjestöavustuksia nähtiin monissa vastauksissa myönteisenä asiana, erityisesti jos toiminta kattoi jo koko hyvinvointialueen. Jotkut raportoivat avustussummien kasvaneen kunta-avustuksiin verrattuna.

Vastaajat toivat kuitenkin useammin esiin uudistuksen kielteisiä vaikutuksia. Sekä kuntien että hyvinvointialueiden myöntämien järjestöavustusten arvioitiin ja oli nähty vähenevän. Niiden saantia ja suuruutta oli entistä vaikeampi ennakoita. Hyvinvointialueavustusten vaihtelevista jakoperusteista, hakukäytännöistä ja aikatauluista oli paljon epäselvyyttä. Avustusten hakuprosessien ja alueellisiin palvelupolkuihin pääsyn koettiin mutkistuneen ja vaativan yhä enemmän henkilöresursseja ja näkyvyyden hakemista: *”Pienellä yhdistyksellä ei ole palkattua henkilöstöä osallistumaan erilaisten alustojen seurantaan. Emme ole se äänekkäin yhdistys, ja siksi sivuraiteilla”*. Jotkut vastaajat kertoivat yhdistyksensä jääneen ilman kunnan ja hyvinvointialueen avustuksia, näiden kahden sektorin rajapinnalle ja rahoitusvastuiden väliin.

”Kaupunki olettaa, että hyvinvointialue tukee toimintaamme, mikä vähentää kaupungilta saatavaa avustusta. On haastavaa olla kunnan ja hyvinvointialueen rajapinnalla.”

Hyvinvointialueiden ei nähty olevan halukkaita tukemaan reuna-alueiden toimintaa. Osa vastaajista kertoi yhdistyksen toimintamahdollisuuksien kaventuneen hyvinvointialuerahoitusten niukkuuden takia. Uusiin palvelurakenteisiin mukaan pääsyä pidettiin vaikeana, koska osa hyvinvointialueista näytti priorisoivan omaa tuotantoa ostopalvelujen sijaan.

Uudet rakenteet olivat tuoneet yhteistyöhön myös kitkaa. Vastaajilla oli kokemuksia siitä, että ammattilaisten tavoittaminen hyvinvointialueelta ja yhteistyö esimerkiksi sosiaalitoimen kanssa oli vaikeutunut. Palvelu- ja asiakasohjauksen käytännöt tuntuivat toistaiseksi sekavilta.

”Emme enää tunne kaikki mekanismeja millä logiikalla asiakkaat saavat palveluja. Alueen palvelut vasta muotoutuu.”

Osa vastaajista näki mielenterveys- ja päihdepalvelujen heikentyneen uudistuksessa. Ongelmien nähtiin kärjistyneen hoitoon hakeutumisessa ja kasvaneissa jonoissa. Hoitopalveluja kuvattiin nykytilanteessa esimerkiksi *”pikahoidoksi”*. Palvelujen mahdolliset lakkauttamiset aiheuttivat vastaajissa huolta. Vastauksissa todettiin usein myös, että uudistuksen vaikutuksia on tässä vaiheessa mahdotonta arvioida, koska vanhat avustuskäytännöt olivat monin osin edelleen voimassa siirtymäkaudella ja kilpailutukset ensi vuodelle oli vasta tehty. Moni asia oli edelleen suunnitteluasteella.

”Hyvinvointialueen toiminta vaikuttaa niin epävakaalta, että on vaikea ennustaa millaisia vaikutukset tulevat muutaman seuraavan vuoden aikana olemaan.”

2.4. Riippuvuusilmiöt yhdistysten toiminnassa

Kartoitimme kyselyssä avoimella kysymyksellä, mitä muita riippuvuuksia kuin päihde- ja rahapeliriippuvuuksia yhdistysten toiminnassa kohdattiin. Alla oleva sanapilvi (kuvio 4) kuvaa vastaajien mainitsemia riippuvuuksia. Mitä suurempi fontti, sitä useammin vastaajat olivat maininneet riippuvuuden vastauksissaan. Useimmin yhdistyksissä kohdattiin läheis-, seksi- sekä ruokaan ja syömiseen liittyviä riippuvuuksia (kaikissa vähintään 20 mainintaa). Myös yksinäisyys oli mainittu useassa vastauksessa riippuvuusilmiöksi.

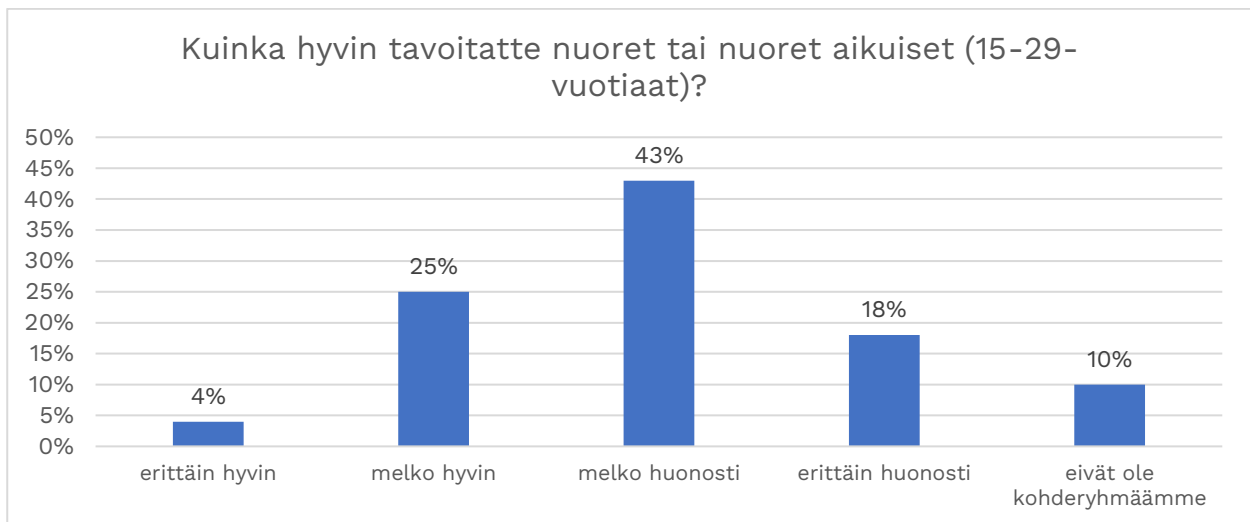

Kuvio 4. Yhdistysten toiminnassa kohtaamat riippuvuudet (muut kuin päihde- ja rahapeliriippuvuudet).

3. NUORET JA YHDISTYSTOIMINTA

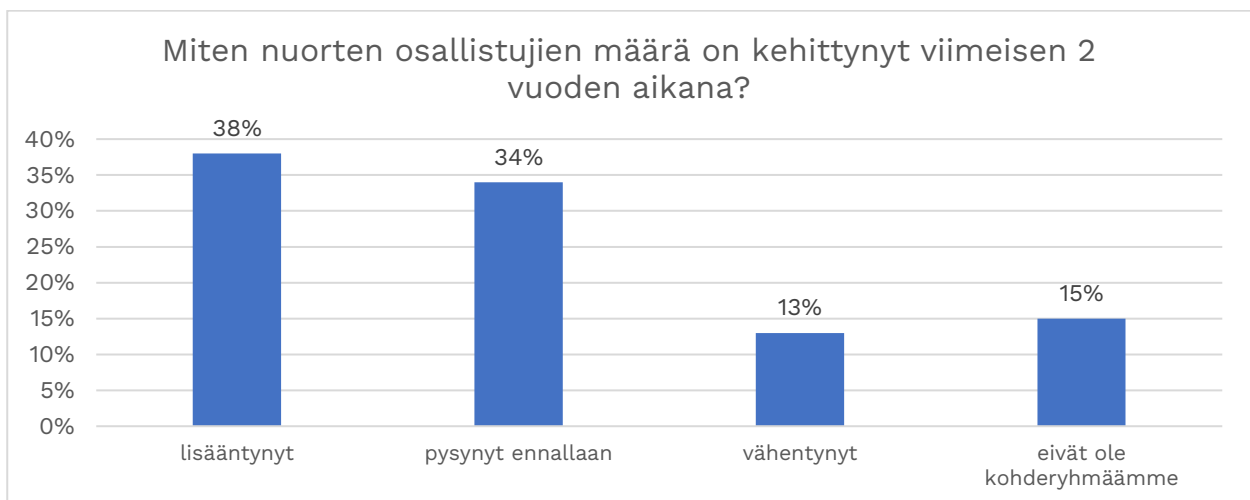
3.1. Nuorten tavoittaminen yhdistysten toimintaan

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka hyvin yhdistys tavoittaa nuoret ja nuoret aikuiset (15-29-vuotiaat), jotka hyötyisivät yhdistyksen toiminnasta tai tuesta. Tavoittamisessa oli usein haasteita (kuvio 5). 61 prosenttia vastaajista ilmoitti yhdistyksen tavoittavan nuoret melko tai erittäin huonosti, 29 prosenttia melko tai erittäin hyvin.

Kuvio 5. Vastaajien (n=144) arviot nuorten tai nuorten aikuisten (15-29-vuotiaat) tavoittamisesta yhdistyksen toimintaan, %.

Reilu kolmannes vastaajista ilmoitti kuitenkin nuorten määrän toiminnassa lisääntyneen viime vuosina, kolmannes pysyneen samana (kuvio 6).

Kuvio 6. Vastaajien (n=144) arviot nuorten osallistujien määrän kehityksestä yhdistyksessä viimeisen kahden vuoden aikana, %.

3.2. Nuorille suunnattua toimintaa yhdistyksissä

Nuorille järjestettävästä toiminnasta kertoi tarkemmin 109 vastaajaa. Tavallisin nuorille suunnattu toiminta yhdistyksissä oli vertaistukiryhmä (28 vastaajaa), johon liittyi osassa yhdistyksistä toiminnallisuus tai jonkin tietyn metodin käyttäminen.

“Ammatillista keskustelutukea, vertaistukiryhmiä, toiminnallisia ryhmiä, yhdessä virkistytymistä, leirejä, vapaaehtoistoimintaa, viestintään osallistumista.”

Miltei yhtä tavallinen toimintamuoto oli kohtaamispaikan ylläpitäminen tai ajanvietteen tarjoaminen. Näissä toiminta saattoi koostua yhteisen oleskelun ja juttelun lisäksi kahvittelusta, peli-illoista, elokuvista tai retkistä. Yksilöllistä keskustelutukea tai kriisiapua (20 mainintaa) tarjottiin sekä kasvokkain että verkossa. Osa vastaajista mainitsi keskustelutuen olevan ammatillista. Kerhoja ja kursseja (17 mainintaa) järjestettiin useimmin liikunnan tai kulttuurin tiimoilta. Valistus, psykoedukaatio ja palveluohjaus kuuluivat myös useiden (13) vastanneiden yhdistysten nuorille suunnattuun toimintaan.

3.3. Nuorten tavoittamisen haasteita ja hyviä käytäntöjä

Nuorten tavoittamisen haasteita arvioitiin 91 avovastauksessa. Vastaajien mielestä vaikeimmin tavoitettavia nuoria voisi kutsua ”pudokkaiksi” tai ”syrjäytyneiksi”. Tällaisiksi oli tulkittavissa 25 vastaajan kuvaamat nuoret. Syrjäytyneisyyteen tai pudokkuuteen liittyi usein jokin konkreettisempi määre, kuten sosiaalisten tilanteiden pelko tai mielenterveyden ongelma. Toisinaan syrjäytyminen mainittiin pikemmin tavoittamisen ongelmana – nuoria ei pystytty tavoittamaan esimerkiksi koulun tai opintojen ulkopuolella olon tai sosiaalisen median seuraamattomuuden takia.

“Yksinäisyydestä, sosiaalisten tilanteiden haasteista kärsivät nuoret, joilla on kaiken kaikkiaan vaikeuksia lähteä kotoa yhtään mihinkään. Syrjäytyneet, arat. Siksi, koska heitä ei edes tavoita, he eivät seuraa somea tai lue lehtiä, eivät hakeudu hoidon piiriin. Kynnys osallistumiselle on korkea ja sitoutuminen haastavaa.”

Erillisenä isona ryhmänä (16 mainintaa) oli vastauksissa eroteltavissa kotiin jääneet nuoret, jotka eivät erilaisista syistä halunneet tai kyenneet lähtemään kotoa ihmisten pariin. Tavalliseksi tavoittamisen esteeksi arvioitiin nuorten kyvyttömyys tunnistaa oma avuntarve sekä motivaation puute (13 mainintaa). Myös päihde- ja peliriippuvaiset mainittiin vaikeasti tavoitettavaksi ryhmäksi (12 mainintaa). Mielenterveyskuntoutujat olivat lähes yhtä usein mainittu ryhmä.

Vastaajat saivat kertoa omin sanoin, mitkä heidän mielestään ovat hyviä tapoja tavoittaa nuoria. 96 vastaajaa kertoi näkemyksistään. Hedelmällisimmäksi tavoittamisen keinoksi (30 mainintaa) he kokivat yhteistyöverkostot. Ne koostuivat tyypillisimmin ammatillisista

toimijoista nuoristoimesta kuntoutuslaitoksiin ja lastensuojeluun. Verkostojen lisäksi oppilaitosyhteistyö mainittiin 14 vastauksessa.

“Oppilaitosyhteistyö, opiskelijatapahtumien järjestäminen yhteistyössä opiskelijoiden kanssa harjoittelijoiden kautta oppilaitoksiin toiminnasta menevä tieto, kokemustoiminta oppilaitoksissa, yhteistyö eri järjestöjen kanssa, välillisesti vanhempien tuen (vanhempien vertaisryhmät) kautta.”

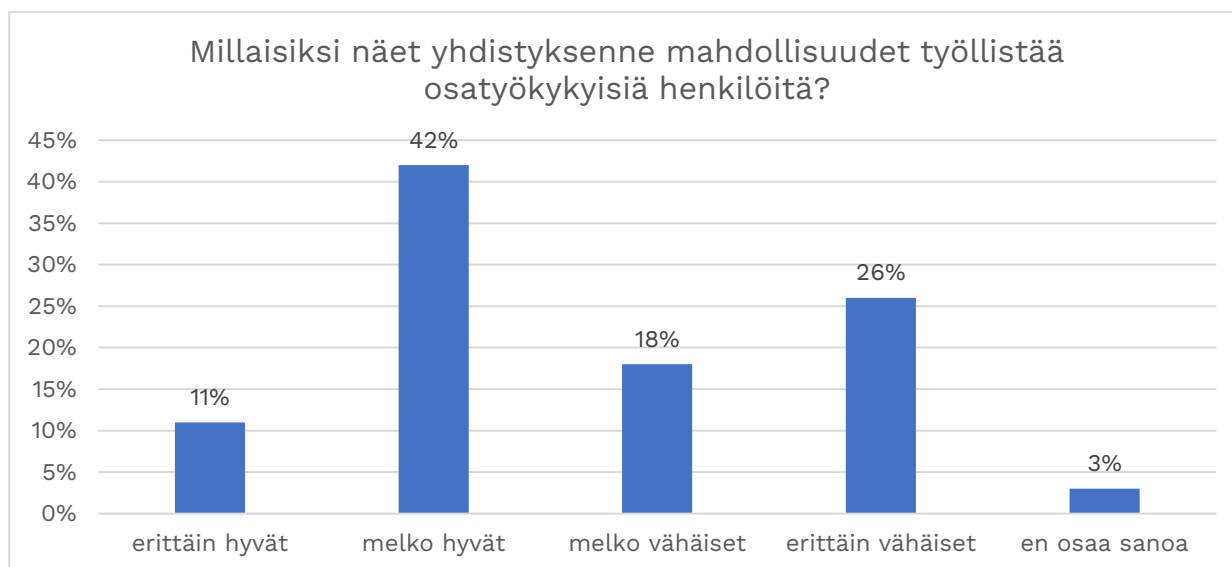
Sosiaalisessa mediassa ja netissä (25 mainintaa) tunnettiin nuorten käyttämät sovellukset (Tiktok, Discord ym) ja saatettiin tehdä yhteistyötä vakiintuneiden toimijoiden (kuten Sekasin-chat) kanssa. Tärkeänä tavoittamisen välineenä pidettiin niin sanottua ”puskaradiota” (18) ja nuorten välisen vertaistoiminnan järjestämistä.

“Some varmasti olisi hyvä tapa tavoittaa nuoria. Tähän tulisi panostaa enemmän. Nuorten keskuudessa sana myös leviää ja näin toimintaamme on tullut lisää nuoria.”

4. OSATYÖKYKYISTEN TYÖLLISTÄMINEN

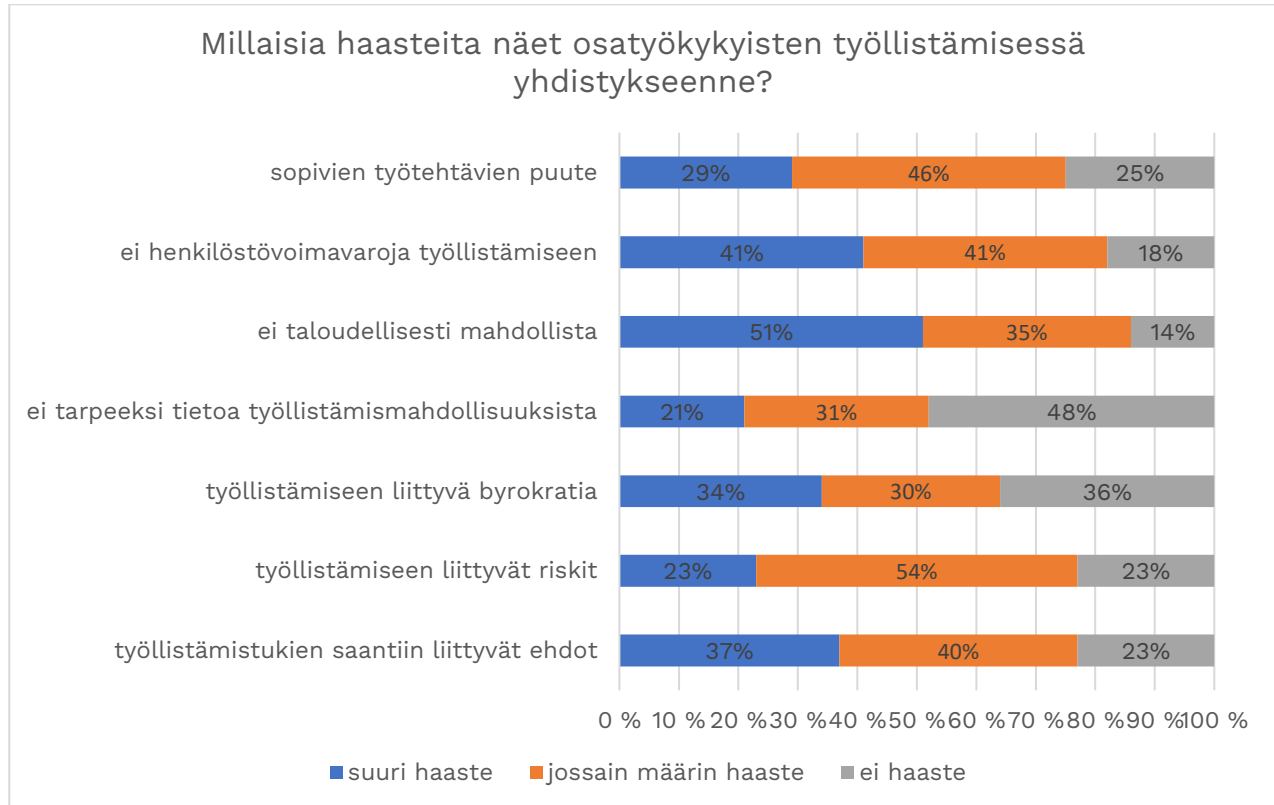
4.1. Tukityöllistämisen mahdollisuudet ja haasteet

Vastaajia pyydettiin arvioimaan yhdistyksensä mahdollisuuksia työllistää osatyökykyisiä henkilöitä (esim. kuntouttava työtoiminta, palkkatuki, työkokeilu). Hieman yli puolet vastaajista näki yhdistyksensä mahdollisuudet vähintään melko hyviksi, 44 prosenttia vähäisiksi (kuvio 7). Neljännes piti työllistämistoimintaan osallistumisen mahdollisuuksia erittäin vähäisinä.

Kuvio 7. Vastaajien (n=141) arviot yhdistyksen mahdollisuuksista työllistää osatyökykyisiä henkilöitä, %.

Suurimmiksi haasteiksi osatyökykyisten työllistämässä vastaajat nostivat taloudellisten ja henkilöstöresurssien puutteen (kuvio 8). Myös työllistämistoimiin liittyvät ehdot ja byrokratia olivat suuri haaste reilussa kolmanneksessa yhdistyksistä. Viidennessä vastaajista ilmoitti, ettei yhdistyksessä ole tarpeeksi tietoa työllistämistoimintaan osallistumisen mahdollisuuksista.

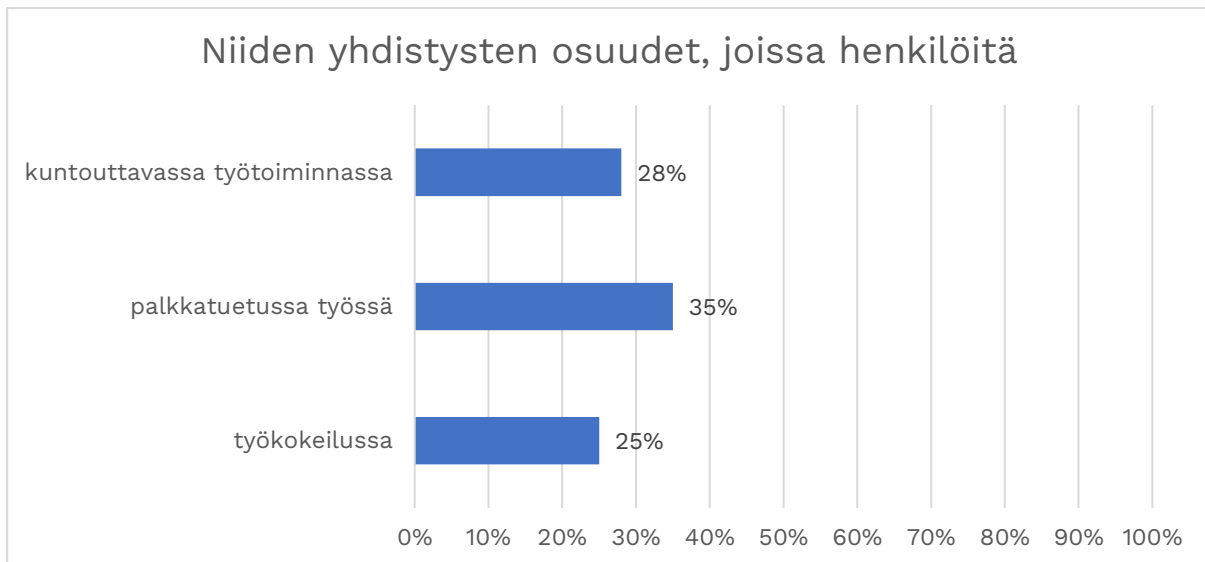

Kuvio 8. Vastaajien arviot osatyökykyisten työllistämiseen liittyvistä haasteista yhdistyksessä, %

Muiksi haasteiksi mainittiin vaikeus löytää sopivia työntekijöitä, ei tarvetta tällaiseen toimintaan, työajan riittämättömyys työllistämismahdollisuuksien selvittämiseen, toiminnasta puuttuva perusrahoitus ja yhdistyksen pienuus, tukityöllistettyjen tukemiseen tarvittavien resurssien puute sekä toiminnan ajoittaisuus ja mahdolliset poissaolot, jotka vaikeuttavat sopivien työtehtävien määrittämistä.

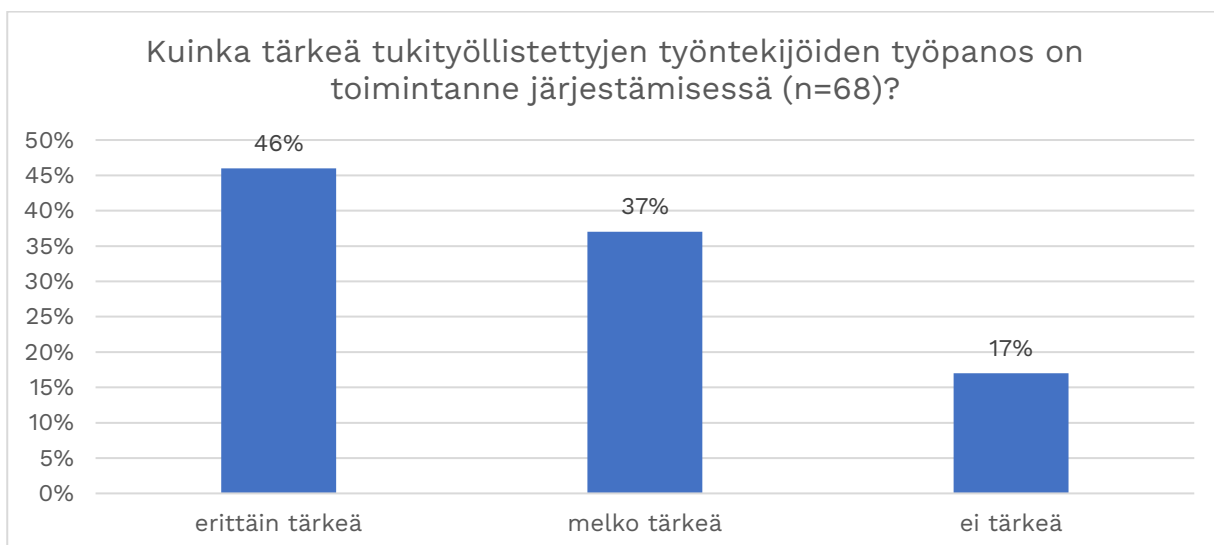
4.2. Tukityöllistetyt yhdistyksen toiminnassa

Lähes puolet (48 %, n=68) vastaajista ilmoitti, että heidän yhdistyksessään oli tukityöllistettyjä työntekijöitä. Reilussa kolmanneksessa yhdistyksistä oli työntekijöitä palkkatuetussa työssä ja noin neljänneksessä kuntouttavassa työtoiminnassa ja työkokeilussa (kuvio 9). Päihdeyhdistyksissä oli mielenterveysyhdistyksiä hieman useammin työntekijöitä kuntouttavassa työtoiminnassa (37 % vs. 21 %) ja työkokeilussa (32 % vs. 19 %).

Kuvio 9. Niiden yhdistysten osuudet (N=142), joissa oli henkilöitä tukityöllistettyinä, %.

Vastaajia, joiden yhdistyksissä oli tukityöllistettyjä työntekijöitä, pyydettiin arvioimaan, kuinka tärkeä tukityöllistettyjen työpanos oli yhdistyksen toiminnan järjestämisessä (kuvio 10). Lähes puolet arvioi sen erittäin tärkeäksi ja reilu kolmannes melko tärkeäksi. 17 prosenttia näki sillä olevan toiminnan järjestämisen kannalta vain vähän merkitystä.

Kuvio 10. Vastaajien (n=68) arviot tukityöllistettyjen työntekijöiden työpanoksen tärkeydestä toiminnan järjestämisessä yhdistyksissä, joissa oli tukityöllistettyjä henkilöitä.

5. KEHITTÄMISTARPEET JA TULEVAISUUS

5.1. Näkymiä yhdistysten tulevaisuuteen

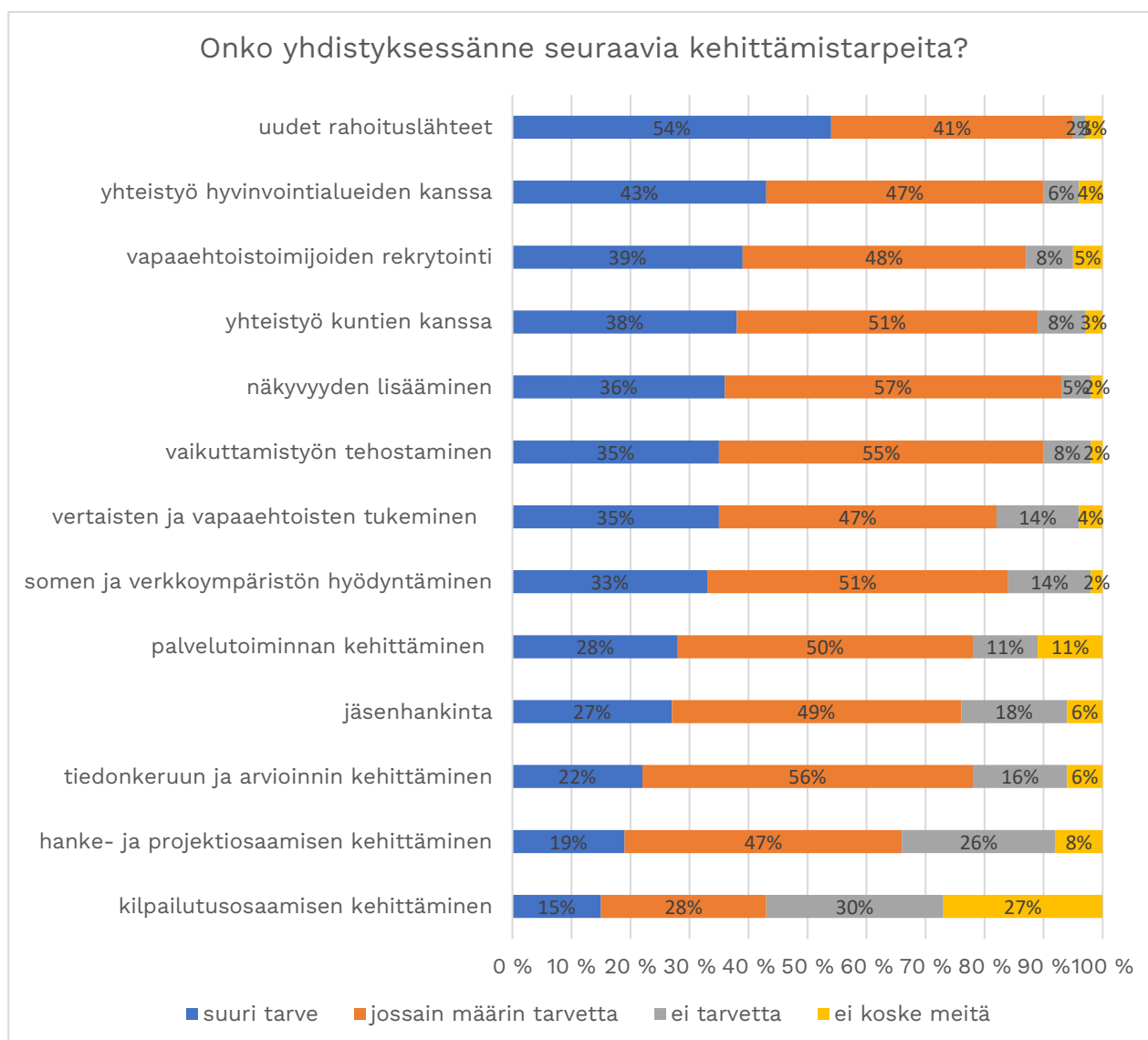
Vastaajia pyydettiin arvioimaan yhdistyksen tulevaisuudennäkymiä eri osa-alueilla viiden vuoden säteellä. Toiminnan laajuutta ja osallistujamäärien kehitystä arvioitiin useammin myönteisesti kuin kielteisesti. 44 prosenttia vastaajista ennakoivat toiminnan laajenevan ja lähes kaksi kolmesta vastaajasta arvioi osallistujia ja asiakkaita tavoitettavan kasvavassa määrin. Toiminnan henkilö- ja taloudellisten resurssien kehitykseen suhtauduttiin epäilevämmiin. Myös kohderyhmien tarvitsemien palvelujen pelättiin useammin huononevan kuin paranevan.

Taulukko 3. Vastaajien arviot yhdistyksen tulevaisuudesta eri osa-alueilla seuraavan viiden vuoden aikana, %.

	<i>paljon (5)</i>	<i>melko paljon (4)</i>	<i>pysyy samana (3)</i>	<i>melko paljon (2)</i>	<i>paljon (1)</i>	
toiminta laajenee	18 % (n=26)	26 % (n=37)	34 % (n=48)	13 % (n=19)	9 % (n=13)	toiminta supistuu
osallistujamäärä kasvaa	20 % (n=29)	42 % (n=60)	24 % (n=34)	8 % (n=11)	6 % (n=9)	osallistujamäärä vähenee
jäsenmäärä kasvaa	9 % (n=14)	21 % (n=29)	45 % (n=63)	15 % (n=21)	10 % (n=14)	jäsenmäärä vähenee
vapaaehtoisten määrä kasvaa	7 % (n=10)	29 % (n=40)	35 % (n=49)	17 % (n=24)	12 % (n=17)	vapaaehtoisten määrä vähenee
työntekijöiden määrä kasvaa	10 % (n=14)	18 % (n=24)	34 % (n=46)	23 % (n=31)	15 % (n=21)	työntekijöiden määrä vähenee
taloudellinen tilanne paranee	6 % (n=9)	15 % (n=21)	40 % (n=57)	26 % (n=37)	13 % (n=19)	taloudellinen tilanne heikkenee
kohderyhmien hyvinvointi paranee	11 % (n=15)	26 % (n=37)	25 % (n=35)	27 % (n=38)	13 % (n=18)	hyvinvointi heikkenee
kohderyhmien palvelut paranevat	8 % (n=11)	20 % (n=29)	32 % (n=46)	26 % (n=37)	14 % (n=19)	palvelut huononevat

5.2. Yhdistyksissä koetut kehittämistarpeet

Lopuksi vastaajia pyydettiin kertomaan yhdistyksessään koetuista kehittämistarpeista (kuvio 11). Keskeisimmät tarpeet liittyivät rahoituspohjan laajentamiseen sekä yhteistyöhön hyvinvointialueiden ja kunnan kanssa. Vapaaehtoistoimijoiden mukaan saamiseen toivottiin uusia keinoja, samoin kuin toiminnan näkyvyyden vahvistamiseen ja vaikuttamistyön tehostamiseen. Päihdeyhdistyksissä korostui mielenterveysyhdistyksiä enemmän tarve vahvistaa yhdistyksen kilpailutus- sekä hanke- ja projektiosaamista.

Kuvio 11. Yhdistyksissä koetut toiminnan kehittämistarpeet (n=142) järjestettynä suureksi koetun tarpeen mukaan, %.

A-klinikkasäätiön koordinoima Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen tutkimusohjelma (MIPA 2.0) on yhdentoista järjestön, Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Tampereen yliopiston Yhteiskuntatieteiden tiedekunnan sosiaalityön tutkinto-ohjelman yhteinen hanke, jota rahoittaa Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA). Järjestöistä mukana ovat A-Kiltojen Liitto ry, A-klinikkasäätiö, Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry, FinFami – Uusimaa ry, Irti Huumeista ry, Kuntoutussäätiö, Mielenterveyden keskusliitto, Rikoksettoman elämän tukisäätiö RETS, Sininauhaliitto, Suomen Klubitalot ry ja Tukikohta ry.